

Warszawa, 19/02/2008r.

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

RPO-581140-III/08/AN

00-090 Warszawa Tel. centr. 0-22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 0-22 827 64 53

Pani
Jolanta Fedak
Minister Pracy
i Polityki Społecznej

Szanowna Pani Minister

W nawiązaniu do wcześniejszej korespondencji w sprawie prac nad projektem ustawy o rodzinnej opiece zastępczej (nr sprawy RPO - 474052 -111/04), pozwalam sobie przesłać do Pani Minister kopię pisma skierowanego do Rzecznika Praw Obywatelskich przez Stowarzyszenie Interwencji Prawnej, które dotyczy problemu „przekwalifikowania” funkcjonujących już rodzin zastępczych w zawodowe niespokrewnione z dzieckiem rodziny zastępcze.

Pragnę zwrócić uwagę, że w świetle przepisów ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. Nr 64, poz. 593 ze zm.) udzielanie pomocy pieniężnej na częściowe pokrycie kosztów utrzymania dziecka w rodzinie zastępczej, jak również wypłata wynagrodzenia tym rodzinom, należą do zadań własnych powiatu. Organem właściwym w powyższych sprawach jest starosta odpowiedni ze względu na miejsce zamieszkania rodziny zastępczej (art. 78 ust. 3 i 4 ustawy o pomocy społecznej). Zgodnie z art. 75 ust. 1 i 2 tej ustawy pełnienie funkcji zawodowej niespokrewnionej z dzieckiem rodziny zastępczej wymaga:

1. uzyskania pozytywnej opinii ośrodka pomocy społecznej właściwego ze względu na miejsce zamieszkania kandydata do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, wydanej na podstawie rodzinnego wywiadu środowiskowego;
2. odbycia szkolenia oraz uzyskania zaświadczenia kwalifikacyjnego.

Z rodziną która będzie pełniła funkcję zawodowej niespokrewnionej z dzieckiem rodziny zastępczej, starosta zawiera umowę, do której mają zastosowanie odpowiednio przepisy ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 16, poz. 93, ze zm.) dotyczące umowy zlecenia.

Należy dodać, że rodziny zastępcze zawodowe niespokrewnione z dzieckiem odróżniają się od pozostałych rodzin specjalistycznym ukierunkowaniem, większym profesjonalizmem, obowiązują je również wyższe wymagania dotyczące kwalifikacji. Pełnienie funkcji rodziny zastępczej ujmowane jest w kategorii wykonywania specyficznej

pracy, za którą pobiera się wynagrodzenie. Wskazane w ust. 1 wymogi dotyczące kwalifikacji są powtórzeniem, ale i uściśleniem ogólnych wymagań stawianych wszystkim rodzinom zastępczym. Przeprowadzenie wywiadu środowiskowego pozwala ustalić, czy osoba ubiegająca się o status zawodowej rodziny zastępczej spełnia określone wymagania, czy może dać rękojmię należytego wypełniania funkcji rodziny zastępczej. Centrum pomocy rodzinie, rozpatrując oferty kandydatów do pełnienia funkcji niespokrewnionej z dzieckiem zawodowej rodziny zastępczej, bierze pod uwagę w szczególności: predyspozycje psychofizyczne kandydatów w zależności od typu rodziny zastępczej; umiejętności niezbędne w opiece nad dziećmi o szczególnych potrzebach; doświadczenie w pracy z takimi dziećmi; informacje pozwalające na ocenę funkcjonowania kandydatów w środowisku lokalnym; warunki mieszkaniowe kandydatów pozwalające na przyjęcie dziecka o szczególnych potrzebach. Kandydaci do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej muszą odbyć specjalne szkolenie. Program szkolenia skierowanego do osób będących w przyszłości zawodową rodziną zastępczą jest znacząco poszerzony o fachowe zagadnienia przeznaczone dla rodzin wielodzietnych, specjalistycznych i pogotowia rodzinnego. Szkolenie musi być zakończone wydaniem zaświadczenia kwalifikacyjnego. W stosunku do rodzin zastępczych zawodowych ustawodawca skonkretyzował również wymóg dotyczący odpowiedniego stanu zdrowia, nie zezwalając na pełnienie tych funkcji osobom całkowicie niezdolnym do pracy, co wskazuje m.in. na postrzeganie działalności tych rodzin jako rodzaju pracy.

Natomiast podstawą prawną do faktycznego wykonywania funkcji zawodowej rodziny zastępczej niespokrewnionej z dzieckiem jest umowa zawierana przez tę rodzinę z właściwym miejscowo starostą. Spełnienie wszystkich warunków do pełnienia funkcji rodziny zastępczej nie obliguje starosty do zawarcia umowy. Nie obliguje starosty również ww. przepis do „przekwalifikowania” funkcjonujących już rodzin zastępczych w zawodowe niespokrewnione z dzieckiem rodziny zastępcze. Tak więc, pomimo uzyskania wyżej wymienionych kwalifikacji, możliwość przekształcenia się rodziny zależy od całkowicie uznaniowej decyzji starosty, która nie podlega żadnej weryfikacji. Pisemne poinformowanie zainteresowanych, że umowa nie będzie zawarta nie stanowi decyzji administracyjnej (w rozumieniu art. 127 kpa), od której służy środek odwoławczy. Brak procedury odwoławczej w tym zakresie jest krzywdzący dla rodzin zastępczych, które podjęły już trud wychowania dzieci.

W ocenie Rzecznika w związku z konstytucyjnymi gwarancjami prawa do sądu konieczne jest rozstrzygnięcie, czy ta sfera działań administracji może być wyłączona spod kognicji sądów administracyjnych. Obowiązujące regulacje prawne nie są wystarczającym gwarantem ochrony praw rodzin zastępczych, jak i ochrony praw dzieci przebywających w tych rodzinach. Pragnę zwrócić uwagę, że zgodnie z art. 3 ust. 1 Konwencji o prawach dziecka we wszystkich decyzjach, które dotyczą dzieci, podejmowanych przez władze -

sądowe, samorządowe, ustawodawcze itp. - podstawową sprawą winno być zabezpieczenie nadrzędnego interesu dziecka.

W związku z powyższym, działając na podstawie art. 16 ust 2 pkt 1 ustawy z 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147 ze zm.), zwracam się do Pani Minister z uprzejmą prośbą o przedstawienie stanowiska w tej sprawie.

Z poważaniem

ZASTĘPCA
Rzecznika Praw Obywatelskich

prof. UW dr hab. Marek Zubik